

Att motverka konspirationsteorier

Konspirationsteorier, falska nyheter och alternativa fakta har, av väl kända skäl, fått mycket uppmärksamhet de senaste åren. Ofta handlar det om negativa effekter på samhället, eller hur samhälle, medier och enskilda individer kan genomskåda dimridåerna. Det är mindre vanligt med instruktioner i hur man mer konkret kan bemöta personer vars övertygelse ligger långt från det rimliga - personer som tror att jorden är platt, till exempel. För dem som längtat efter en sådan instruktion finns nu Mick Wests *Escaping the rabbit hole: How to debunk conspiracy theories using facts, logic and respect*.

Mick West, en programmerare som sen 90-talet ägnat sig åt att motbevisa olika konspirationsteorier på Internet och också driver nätforumet MetaBunk.org, har i *Escaping the rabbit hole* sammanfattat sina erfarenheter av vad som fungerar eller inte fungerar i debunkingsammanhang. Boken är direkt riktad till dem som vill hjälpa någon i

sin närhet – en vän, släkting eller kollega – att ta sig ur tron på en eller flera konspirationsteorer. Den är indelad i tre delar, varav den första handlar om hur och varför människor börjar tro på konspirationsteorier och hur man kan lägga fram motargument på ett effektivt sätt och den andra sammanfattar en försvarlig mängd fakta kring fyra ur amerikanskt perspektiv vanligt förekommande konspirationsteorier. Den tredje och mer framåtblickande delen handlar till stor del om hur sociala medier påverkar förutsättningarna för att nå fram med motbevis mot konspirationsteorier, nu och i framtiden.

Den första delen är på många sätt den mest intressanta. Wests taktik går i korta drag ut på att bygga upp en effektiv, respektfull kommunikation med konspirationsteoretikern, ge denne relevant information som han eller hon tidigare missat och sedan ge personen tid att reflektera. För att underlätta det första steget ägnar West åtskilliga sidor åt att nyansera bilden av konspirationer och konspirationsteorier samt placera in teorierna i ett spektrum, från ganska rimlig misstro mot myndigheter eller storföretag till de mest verklighetsfrämmande spekulationerna. Wests utgångspunkt är att konspirationsteoretikern är en rätt vanlig person som hamnat i ett ovanligt tillstånd av väldigt ensidig informationsinhämtning och brist på perspektiv. Han rekommenderar att man skaffar sig en klar bild av

---

ESCAPING

THE RABBIT HOLE

How to debunk conspiracy theories using facts, logic and respect

Mick West

Skyhorse Publishing 2018

var ens konspirationstroende vän befinner sig på skalan, så att man undviker att tillskriva personen övertygelse som är mer extrema, samt att man försöker hitta de delar i ens världsbild där man är överens med konspirationsteoretikern för att skapa en gemensam utgångspunkt i diskussionen. Vikten av att vara respektfull och ärlig understryks konsekvent.

I den andra och mest omfattande delen av boken tillhandahåller West användbara fakta för dem som vill hjälpa någon som fastnat för teorier om chemtrails, att terrordåden den 11 september 2001 skulle ha varit ett insiderjobb, att skolskjutningar skulle vara fejkade eller att jorden egentligen skulle vara platt. Här är boken tydligt riktad till amerikanska läsare, framför allt när den behandlar teorierna kring terrordåden den 11 september och kring skolskjutningar. Vad som är intressant, även om man inte kommer i kontakt med just dessa fyra konspirationsteorier särskilt ofta, är vilken typ av information West rekommenderar att man ger sin konspirationsteoretiker och hur han anser att man ska använda den. Information som inte bara är korrekt utan också kan göras påtaglig är att föredra. Det kan handla om att visa att jorden är rund genom att observera fartyg som närmar sig land, eller om ett sätt att visa att en viss sorts metallflisor kan uppstå utan att man använder sprängämnen (relevant för att motbevisa konspirationsteorier kring terrordåden den 11 september). West poängterar vikten av att påvisa när de som betraktas som auktoriteter bland konspirationsteoretikerna har uppenbart fel, speciellt om det går att visa att de medvetet spridit falsk information. Det handlar mycket om att slå in små kilar av tvivel i konspirationsteoretikerns världsbild

och sedan hoppas att det motiverar personen att kritiskt granska sina övertygelser.

Tredje delen är framåtblickande, och därmed också mer spekulativ. West tar upp de numera välkända problemen med hur algoritmer på sociala medier som Facebook eller YouTube rekommenderar det som liknar vad man redan visat intresse för, och därmed kan bidra till att förstärka en felaktig verklighetsbild. Ändå avslutar West i optimistisk anda med att företag som Facebook och Google börjat inse att falska nyheter och felaktig information är ett problem de behöver ta tag i.

Sammantaget innehåller *Escaping the rabbit hole* utmärkta strategier för hur man skapar en konstruktiv dialog med människor som tror på sådant man själv anser vara befängt. Är man inte speciellt intresserad av någon av de fyra konspirationsteorier som avhandlas i detalj i boken så kan den delen kännas onödigt lång, men om man vill ha motargument mot någon av dessa teorier, eller är allmänt intresserad av hur man kan lägga fram fakta för att göra dem lätta att ta till sig, är boken klart läsvärd.

Escaping the rabbit hole kom ut på engelska i september i år (på Skyhorse Publishing i New York). I skrivande stund finns ingen information om planerade översättningar.

Edit Helgee

